

Asia: VN/17577/2022

Lausuntopyyntö tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat pienten ja keskisuurten yritysten merkittävimmät esteet sovittelumenettelyjen käytölle riidanratkaisussa

-

Tulisiko riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä kehittää sovittelumenettelyjen nykyistä suuremman hyödyntämisen suuntaan? Jos, niin millä tavalla?

-

Pitäisikö alustavaan sovitteluistuntoon osallistumisesta säätää laissa?

-

Näettekö tarvetta kehittää tuomioistuinsovittelua koskevaa lainsäädäntöä ja millä tavalla, jotta siitä tulisi nykyistä toimivampi vaihtoehto pienten ja keskisuurten yritysten riidanratkaisuun?

-

Pitäisikö Suomeen luoda selvityksessä esitetty tuomioistuimen ulkopuolinen institutionaalinen sovittelumenettely? Jos, niin millainen?

-

Näettekö tarvetta sille, että pienten ja keskisuurten yritysten välisiä riitoja voitaisiin käsitellä jossakin ratkaisusuositusta antavassa lautakunnassa kuten kuluttajariitalautakunnassa?

-

Muita kommentteja selvityksestä?

Oikeusministeriölle

Lausunto tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä

1. Aluksi

Oikeusministeriö on pyytänyt korkeimmalta oikeudelta lausuntoa tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:5). Selvitystä ja julkisella lausuntokierroksella kerättävää palautetta käytetään tulevista lainvalmisteluhankkeista päättämiseen. Korkein oikeus on käsitellyt asiaa täysistunnossa. Tässä vaiheessa Korkein oikeus esittää lausuntonaan vain yleisiä huomautuksia.

2. Yleistä

Selvityshenkilölle annetun toimeksiannon keskeisenä tarkoituksena on ollut selvittää tuomioistuinmenettelyä kevyempiä riidanratkaisumalleja pienten ja keskisuurten yritysten välisiin riitoihin. Selvityksessä ehdotetaan useita erilaisia toimenpiteitä sovittelumenettelyjen käytön lisäämiselle. Selvityksessä on muun ohella katsottu, että oikeudenkäymiskaarta uudistettaessa tulisi säätää osapuolille pakollinen velvollisuus osallistua alustavaan sovitteluistuntoon. Tuomioistuinsovittelun rinnalle tulisi luoda institutionaalinen sovittelujärjestelmä, jossa tuomioistuimen määräämä henkilö eli muu kuin virkatuomari toimisi sovittelijana ja hänen palkkionsa maksettaisiin valtion varoista.

3. Ehdotusten arviointi

Korkein oikeus toteaa, että riita-asian päättyminen asianosaisten väliseen sovintoon säästää merkittävästi niin asianosaisten kuin tuomioistuintenkin kustannuksia ja aikaa. Sovintoratkaisu luo osaltaan edellytyksiä myös asianosaisten yhteistyölle tulevaisuudessa. Tuomioistuinten velvollisuuksiin on vakiintuneesti kuulunut sovinnon edistäminen, mikä ilmenee oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 26 §:n säännöksistä. Tähän nähden menettelyt, joilla voidaan edistää riitojen sovinnollista ratkaisua, ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Sovittelumenettelyissä on myös perusteltua säilyttää joustavuus ja kustannustehokkuus.

Sovittelu ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus: Asianosaisella tulee olla oikeus ja myös tosiasialliset mahdollisuudet saada vaatimuksensa suoraan tutkituksi tuomioistuimessa ja riitaan täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu kohtuullisessa ajassa. Tähän nähden selvityksessä ehdotettua pakollista sovittelumenettelyä ei voida pitää perusteltuna. Sovittelumenettelyyn tulee ohjata vain ne asiat, joissa sovinto on realistinen vaihtoehto. Tämä arviointi on tehtävä tapauskohtaisesti. Yleisesti

ottaen tuomareiden sovitteluosaaminen on varsin hyvällä tasolla ja heillä on sovittelijana toimimisen lisäksi osaamista myös arvioida, missä jutuissa ja millä tavoin sovittelua kannattaa yrittää. Epäonnistunut sovittelumenettely viivästyttää asian käsittelyä ja aiheuttaa asianosaisille vain ylimääräisiä kustannuksia. Tuomioistuimissa nykyisin käytössä oleva tuomioistuinsovittelu ja toisaalta sovinnon edistäminen jutun valmistelun yhteydessä ovat tässä suhteessa asianosaisten ja tuomioistuinten näkökulmasta kustannustehokkaampia ja edistävät oikeudenkäyntien joutuisuutta paremmin kuin kaavamainen, kaikissa asioissa osapuolille pakollinen sovittelumenettely.

Ehdotuksessa esitetyt perustelut sille, että tuomioistuimet voisivat määrätä valtion varoista palkkion saavaksi sovittelijaksi muun henkilön kuin virkatuomarin, eivät ole vakuuttavia. Resurssien säästämismahdollisuuksia arvioidessa on otettava huomioon, että tuomioistuinsovittelu on työmäärältään tuomioistuimen näkökulmasta yleensä huomattavasti yksinkertaisempi kuin kyseisen riita-asian valmistelu. Toisin kuin selvityksessä on arvioitu, jutun sopiminen vielä normaalin oikeudenkäyntimenettelyn yhteydessäkin ennen pääkäsittelyä säästää usein merkittävästi tuomioistuinten resursseja verrattuna siihen, että tuomioistuin ottaisi näytön vastaan ja ratkaisisi jutun näyttö- ja oikeuskysymykset sekä laatisi asianmukaisesti perustellun tuomion.

Selvityksessä arvioidun mukaan menettely, jossa tuomioistuin määräisi sovittelijaksi esimerkiksi asianajajan sen sijaan, että sovittelua hoitaisi virkatuomari, tuottaisi merkittäviä kustannussäästöjä tuomioistuimille. Arvion mukaan kustannukset valtiolle olisivat vuosittain noin 420.000 euroa ja tällä voitaisiin säästää 350 kärjätuomarin työpäivää. Ottaen huomioon, että kyseinen 420.000 euro vastaa noin 4–5 kärjätuomarin vuosittaisia palkkakustannuksia, ehdotettu menettely merkitsisi samojen asioiden käsittelyä nykyiseen verrattuna huomattavasti korkeammilla kustannuksilla.

Tuomioistuimella ei myöskään välttämättä ole riittävää tietopohjaa arvioida, olisiko sen nimeämä ulkopuolinen sovittelija paras vaihtoehto kaikista käytettävissä olevista sovittelijoista juuri kyseiseen riitaan. Tällöin asianosaisten näkökulmasta menettelyn hyöty voi rajoittua lähinnä siihen, että sovittelijan kustannukset maksetaan valtion varoista. Koska sovintoratkaisuja saadaan aikaiseksi tuomioistuimissa jo nykyisillä menettelyillä kustannustehokkaammin ja tavalla, joka mahdollistaa riita-asian siirtämisen joustavasti aikaa säästäen täysimittaiseen oikeudenkäyntiin, ehdotetun menettelyn kehittämistä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tuomioistuinten resurssien säästämistavoite ei siten puolla tuomioistuimissa käsiteltävien riita-asioiden siirtämistä ulkopuolisille sovittelijoille.

4. Lopuksi

Selvityksen ehdotuksissa on pitkälti keskitytty siihen, miten tuomioistuihin jo nykyisellään ohjautuvaa juttukantaa voitaisiin ohjata toisenlaiseen menettelyyn. Korkein oikeus ei pidä tällaista suuntausta tuomioistuinten eikä yleisemmänkään oikeudenhoidon kannalta positiivisena, sillä laajojen riita-asioiden määrät ovat muutoinkin olleet tuomioistuimissa viime vuosina laskussa. Se, että Suomen Asianajajaliiton ja Keskuskauppakamarin tarjoamiin sovittelumenettelyihin verrattuna

tuomioistuimissa sovitellaan huomattavasti suurempi määrä selvityksessä tarkoitettuja kaupallisia riitoja osoittaa osaltaan tuomioistuihin kohdistuvaa luottamusta myös näiden asioiden käsittelyssä.

Selvityksen taustalla on ollut havainto, ettei pienillä ja keskisuurilla yrityksillä useinkaan ole täysimittaisen oikeudenkäyntimenettelyn edellyttämiä voimavaroja. Selvityksessä olisi voitu tarkastella syvällisemmin, kuinka laajalti erityisesti pk-yritykset kokevat riita-asioiden hoitamisen edellyttämän ajankäytön ja kuluriskin esteeksi oikeuksiinsa pääsulle. Mahdollisia ratkaisumalleja on perusteltua pohtia sen jälkeen, kun ongelmatilanteet ja niiden yleisyys on riittävästi selvitetty. Kysymys on siitä, missä määrin näihin tilanteisiin tarvitaan mahdollisesti uusia palveluita vai ovatko ongelmat hoidettavissa jo nykyisin käytössä olevilla palveluilla lisäämällä tietoisuutta niistä. On huomattava, että jo nykyisellään lainsäädännössä asetetut edellytykset tuomioistuinsovittelun aloittamiselle ovat matalalla. Välttämättä tämänkään palvelun käyttömahdollisuudet eivät ole siten pk-yritysten parissa riittävän tunnettuja. Mahdollisessa jatkovalmistelussa olisi syytä arvioida sovittelumenettelyjen tunnettuuden lisäämisen ohella myös sitä, millä tavoin oikeudenkäyntimenettelyä ja tuomioistuinten toimintaedellytyksiä yleisemminkin voitaisiin kehittää siten, että yritysten oikeuksiin pääseminen helpottuisi.

Korkein oikeus

Tatu Leppänen

Presidentti

Karri Tolttila

Hallinnollinen lakimies

Esittely täysistunnossa 15.2.2023

Läsnä

Presidentti Leppänen sekä oikeusneuvokset Häyhä, Sippo, Koponen, Kantor, Huovila, Antila, Uusitalo, Engstrand, Mäkelä, Tammi-Salminen, Tapani, Ojala, Guimaraes-Purokoski, Turpeinen, Pulkkinen ja Hakamies.

Tolttila Karri
Korkein oikeus